

4. Att planera ett teaterpass med övningar

Vanligt återkommande i litteratur och på nätet är så kallade *kokböcker*. Det är oftast listor med beskrivningar av olika drama- och teaterövningar som har som syfte att utveckla olika konstnärliga, personliga och sociala förmågor och färdigheter; Lära känna övningar, uppvärmning, kontakt och samarbetsövningar etcetera Jag har inget emot dessa listor och beskrivningar av övningar, förutom att de riskerar fastna i görandet och lägger för lite tid på att diskutera...ja, just det...syftet. Denna modul kommer nu beskriva hur du kan tänka i upplägget av teaterpass med övningar, med det som jag valt att kalla teaterpassets dramaturgi och vikten av att tänka igenom struktur, övergångar och samtal innan du börjar.

Början, mitt och slut

Under teater- och dramakokbokens storhetstid på 70- och 80-talet kunde du få färdiga uppslag på teaterpass, med övningar och tydliga beskrivningar. Tyvärr så kommer jag inte presentera några färdiga koncept och kanske har du redan räknat ut det. Ett teaterpass med övningar behöver bestämmas av den som känner gruppen och dess utvecklingsbehov. Det jag kan ge dig är uppslaget på *teaterpassets dramaturgi*. Jag anser att när du ska börja tänka ut övningar till ditt nästa teaterpass så ska du tänka likt en teaterföreställning, en början, mitt och slut. Jag själv börjar vanligtvis en teaterlektion i ring för att främst checka av läget. Det kan innebära övningar (ex. incheckning), men behöver inte alltid innebära det, utan ett samtal om dina egna iakttagelser från senaste lektionen kan också vara ett sätt att kolla läget. Inom amatörteatern har jag upplevt att det ibland finns tillfälle att prata och checka av innan teaterpasset börjar under en fika osv och då går det ganska snabbt att gå på teaterarbetet på en gång och därmed är *anslaget* för teaterpasset redan i gång. Det finns ibland goda anledningar att dra i gång teaterarbetet på en gång för att få med energi in i arbetet.

Början av passet behöver innehålla någon typ av uppvärmning med fokus på de förmågor ni ska arbeta med under denna gång (ex. sceniskt samspel). Finns vanligtvis en benägenhet att köra kull, dattlekar i början av pass. Fundera över om de verkligen gynnar arbetet som kommer? Hela uppbyggnaden av teaterpasset ska rikta sitt fokus på bestämd förmåga. Har jag valt förmågan samspel så är det inte samma sak som samarbete, utan samspel är det som sker mellan två och fler skådespelare. Regissören och pedagogen Martha Vestin (2000) har beskrivit att det så kallade sceniska samspellet består av att ge och att ta, att utlösa en reaktion hos medspelaren som med sin reaktion i sin tur utlöser ett svar hos dig och så vidare. Jag har i del 8 beskrivit några övningar på det specifika temat.

Mitten av passet innebär en uppbyggnad av övningar som fördjupar övningstemat, i det här fallet sceniskt samspel. Försök här att utmana deltagarnas *utvecklingszon*, Den pedagogiska teoretikern Vygotskij (1896–1934) talar om *den proximala utvecklingszonen* som innebär den utveckling som en deltagare kan få om den får stöttning och stimulans. Undvik att göra allt för snabba byten mellan övningar under mittendelen av passet, helst ska det vara en övning som utmanar deltagaren genom att variera och utvecklas (se del 7). Du känner förhoppningsvis också dina deltagare så att du även kan utmana dem individuellt. Planering av teaterpasset ska ha ett tydligt fokus på att utveckla något som du som teaterledare tycker dig se saknas, eller brister i skådespelararbetet. Här är det vanligt att jobba med improvisation som verktyg, men försök att inte landa enbart i så kallade *kulövningar*. Är fokus på sceniskt samspel så arbeta med improvisationer som utvecklar skådespelarnas samspel (ex. Gestalta en historia med att acceptera erbjudanden). Tänk på att låta alla vara aktiva någon gång under teaterpasset. Det betyder inte att alla övningar måste göras av alla hela tiden, däremot att alla får ungefär lika mycket att göra under teaterpasset. Den avslutande delen av passet ska ägnas åt att knyta ihop dagens arbete och att göra något där alla får vara med. Det är viktigt att du som teaterledare håller ihop det sista momentet, dels genom att beskriva vad du har sett under arbetet dels att ge en väg framåt till nästa tillfälle. Att avrunda teaterpasset med

något som alla gör tillsammans är också viktigt. Det kan vara en återkommande *avslutningsrit* eller en övning som lägger fokus på gruppen och det gemensamma arbetet.

Övergångar mellan övningar

Likt en teaterföreställning så är även övergångarna mellan de olika teaterövningarna viktiga. Det är oftast mellan övningarna som du har möjlighet att undersöka hur och om deltagarna upplevt och lärt sig något i övningen. Håll dig helst till samtal som gynnar lärandeprocessen, *upplevelserundor* riskerar att sänka tempot och byta fokus. Därför anser jag att det ibland är bättre att du som teaterledare säger något om det du har sett och leder vidare till nästa övning som förhoppningsvis kommer fördjupa ditt resonemang. Fundera även igenom ditt pass hur övningarna genomförs, är det så att stolar har använts i övningen innan? Har deltagarna arbetat i helgrupp i ring, i små grupper osv. En övergång mellan två övningar kan vara kritisk i form av att deltagarna lätt tappar fokus från syftet med övningarna, det gör att du som teaterledare behöver påminna om vad som är målet med dagens teaterpass.

Det viktiga samtalet om övningar

Jag anser att det finns två varianter av samtal om en övning, dels den så kallade *upplevelserundan*, dels samtal som har fokus på fördjupning av deltagarnas arbete inom teater. Dessa varianter kan naturligtvis gå in i varandra, men jag kommer här främst prata om det fördjupande samtalet om deltagarnas skådespelararbete. Du väljer själv när det passar att ha samtalet om övningar, själv väljer jag tillfället som passar bäst utifrån var i arbetet deltagarna är. Samtal om övningar hjälper dig som teaterledare att få insyn i deltagarnas inre process, därför bör du ställa frågor som hjälper dig att gå vidare i det fortsatta arbetet. Därför kan det vara bra om du som teaterledare har sett något i arbetet med övningen som du kan lyfta upp. Det bör vara något som flertalet deltagare har visat exempel på, så som att deltagarna accepterade de "erbjudanden" som de fick i övningen ovan och det ledde till att historien utvecklades. Ställ då en fråga om vilka erbjudanden som ledde fram till de olika händelserna. Utifrån det här samtalet går det sen att lyfta deltagarnas egna svårigheter i arbetet, vilket kan bli en bra information för dig som teaterledare i den fortsatta planeringen. Tänk på att samtalet bidrar till att lyfta lärandeprocesser och är en hjälp till att knyta ihop kropp med tanke.